

UMEÅ UNIVERSITET

fi.remissvar@regeringskansliet.se
fi.iea.eu@regeringskansliet.se

Mottagarens dnr: Fi2025/01916

Yttrande över Europeiska kommissionens förslag till en europeisk konkurrenskraftsfond inom ramen för nästa fleråriga budgetram 2028–2034

Regeringen har anmodat Umeå universitet att yttra sig över Europeiska kommissionens förslag till en europeisk konkurrenskraftsfond inom ramen för nästa fleråriga budgetram 2028–2034.

Övergripande synpunkter

Mot bakgrund av förslaget om en europeisk konkurrenskraftsfond (ECF) ser Umeå universitet ett behov av tydligare ramar i förordningen för att bättre balansera flexibilitet och långsiktighet. Kommissionens ambition att förenkla och samordna finansieringsinstrument är positiv, men regelverket måste samtidigt säkerställa tillräcklig förutsägbarhet för långsiktiga satsningar inom forskning, innovation och infrastruktur. Klara och stabila ramar bidrar till kontinuitet, strategisk inriktning och rättssäkerhet för lärosäten och andra aktörer, samtidigt som nödvändig flexibilitet bevaras för att möta snabba tekniska och samhällsliga förändringar.

Öppen och konkurrensutsatt medelsfördelning

I linje med fondens syfte att stärka EU:s långsiktiga konkurrenskraft bör merparten av medelsfördelningen ske genom öppna och konkurrensutsatta utlysningar. Detta säkerställer att resurser tilldelas aktörer och projekt med störst potential att bidra till vetenskaplig kvalitet, innovation och produktivitet. Öppna utlysningar främjar transparens, kvalitet och legitimitet, samt ger likvärdiga möjligheter för aktörer i hela unionen. Förordningen bör därför förtydliga att konkurrensutsatta utlysningar är huvudregel, medan riktade eller direkt tilldelade insatser används restriktivt och endast vid väl motiverade strategiska behov.

Begränsning av kommissionens handlingsfrihet

Det är avgörande att förordningen inte ger kommissionen alltför stor handlingsfrihet vid utformning och tilldelning av medel. Ett alltför stort handlingsutrymme riskerar att ge oproportionerligt inflytande till aktörer med stora administrativa resurser och lobbykapacitet, vilket kan missgynna lärosäten och innovativa aktörer (inga eller få lärosäten har samma kapacitet som stora techjättar och läkemedelsbolag). Tydligare regler, transparens i beslutsfattandet och stark förankring i öppna, regelstyrda processer är därför nödvändigt för att fonden ska bidra till EU:s konkurrenskraft på ett rättvist och effektivt sätt.

Excellensfokus och urvalskriterier

Den europeiska konkurrenskraftsfonden bör vara ett tydligt konkurrensbaserat excellensprogram där kvalitet, genomförandeförmåga och förväntad effekt på EU:s konkurrenskraft är de avgörande urvalskriterierna. Fonden bör inte präglas av geografisk förfördelning eller kvotering mellan medlemsstater eller regioner, eftersom detta riskerar att urholka både effektivitet och trovärdighet. Ett excellensfokus säkerställer att begränsade resurser används där de ger störst avkastning i form av vetenskapliga genombrott, innovation och industriell utveckling.

UMEÅ UNIVERSITET

Fondens prioriteringar och budgetfördelning

I förslaget till den Europeiska konkurrensfonden framgår inte detaljerad uppdelning av ECF-budgeten per område, men beskrivningen indikerar tydliga prioriteringar. Fonden fokuserar i hög grad på senare delar av innovationskedjan med särskilt fokus på uppskalning, industriell tillverkning och infrastrukturutbyggnad. Digitalisering, ren teknik, försvar, rymd, hälsa och bioteknik framhålls som centrala mottagare av medel. Denna inriktning kan uppfattas som budgetmässigt obalanserad och motiverar behovet av en jämnare fördelning mellan forskning, innovation och tillämpning inom ECF:s ram.

Betydelsen av samhällsvetenskap och humaniora

För att långsiktigt stärka Europas konkurrenskraft är det viktigt att komplettera fondens tekniska och industriella fokus med satsningar på social innovation med hjälp av samhällsvetenskaplig och humanistisk forskning. Eu har dessutom stark forskning på HumSam-området och det är viktigt att ta tillvara den. Områden som dessutom utgör en viktig brygga mellan teknisk utveckling och samhällslig, ekonomisk och kommersiell nytta genom analyser av styrning, etik, beteenden och användaracceptans. Utan denna bredare kunskapsbas riskerar tekniska lösningar att få begränsad genomslagskraft, vilket kan försvaga EU:s konkurrenskraft.

Genomförandeprocédur och medlemsstaternas inflytande

Med tanke på fondens strategiska betydelse förespråkar vi att en examinationsprocedur används istället för en advisory procedure vid genomförandet av förordningen. En examinationsprocedur ger medlemsstaterna ett formellt inflytande över centrala genomförandebeslut, vilket är viktigt för prioriteringar, arbetsprogram och budgetfördelning. Detta stärker den demokratiska legitimiteten, ökar transparensen och bidrar till en bättre förankring i medlemsländerna och deras skilda förutsättningar. Att förlita sig på advisory procedure kan leda till en koncentration av makt hos kommissionen och minska medlemsstaternas inflytande.

Finansieringsinstrument och regional utveckling

Vi är positiva till att ECF använder lån och garantier som finansieringsinstrument för att öka hävstång och mobilisera privata investeringar. Samtidigt är vi kritiska till att banker får en alltför central roll som grindvakter, då detta kan missgynna aktörer i glesbygd och mindre regionala marknader. ECF bör därför komplettera bankkanaler med välfungerande offentliga och halv-offentliga aktörer som Almi, Norrlandsfonden och regionala investeringsbolag som Partnerinvest. Dessa aktörer kombinerar lån och garantier med regional utvecklingslogik och är strategiska partners för att säkerställa fondens genomslag i hela unionen.

Kopplingar mellan ECF och FP10

Förordningen uttrycker en ambition att utveckla nära kopplingar till ramprogrammet för forskning och innovation, FP10, vilket är ändamålsenligt. Samtidigt är det fråga om olika fonder med skilda logiker för intervention och styrning, bland annat vad gäller kommittologiförfaranden samt utformning och antagande av arbetsprogram genom kommittéer. Det är därför viktigt att FP10 och ECF förblir två separata program och fonder, som kan utformas och anpassas utifrån sina respektive mål och syften. Programmen bör samordnas på ett tydligare sätt för att skapa en sammanhängande investeringslogik och klargöra ansvarsfördelningen mellan fonderna, vilket i det nuvarande förslaget framstår som otydligt. Umeå universitet vill värna FP10 som ett separat program för att undvika att styrningen av ECF leder till indirekt påverkan på FP10:s inriktning och prioriteringar. Dessutom anser vi att det är viktigt att finns en tydlig ansvarsfördelning mellan ECF och FP10 som möjliggör en sammanhängande investeringslogik och klargör respektive fonds roll och mervärde.

Enhetligt regelverk för ECF och FP10

Umeå universitet kan inte ställa sig bakom förslaget om ett enhetligt regelverk (single rulebook) som omfattar både FP10 och ECF. Även om förenklade deltagarregler är viktiga, är det inte rimligt att tillämpa samma regelverk för forskningsprojekt inom FP10 och för marknadsnära aktiviteter inom ECF. Ett gemensamt regelverk riskerar snarare att försvåra genomförandet och skulle sannolikt vara mycket tidskrävande att ta fram, till exempel i form av en gemensam annoterad

UMEÅ UNIVERSITET

bidragsöverenskommelse, vilket erfarenheterna från FP9 visar. Däremot förespråkar Umeå universitet ett enhetligt regelverk för forskningsaktiviteter inom FP10 och ECF som även omfattar programmets tillhörande partnerskap.

Yttrandet har fastställts av rektor Tora Holmberg efter föredragning av EU expert Agneta Plamboeck.

Tora Holmberg
Rektor